

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

30. april 2014*

»Appel — konkurrence — karteller — markedet for industrisække af plastik — beslutning, der fastslår en overtrædelse af artikel 81 EF — Rettens fulde prøvelsesret — begrundelsespligt — moderselskabets ansvar for den overtrædelse, der er begået af datterselskabet — moderselskabets ansvar for betalingen af den bøde, der er pålagt datterselskabet — proportionalitet — tvister for Retten — rimelig sagsbehandlingstid«

I sag C-238/12 P,

angående appel i henhold til artikel 56 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 16. maj 2012,

FLSmidth & Co. A/S, Valby (Danmark), ved advokat M. Dittmer,

appellant,

den anden part i appelsagen:

Europa-Kommissionen ved F. Castillo de la Torre og V. Bottka, som befuldmægtigede, bistået af barrister M. Gray, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt i første instans,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne A. Borg Barthet, E. Levits, M. Berger (refererende dommer) og S. Rodin,

generaladvokat: P. Mengozzi

justitssekretær: ekspeditionssekretær L. Hewlett,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 16. januar 2014,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

* Processprog: engelsk.

Dom

- 1 Med sit appelskrift har FLSmidth & Co. A/S (herefter »FLSmidth«) nedlagt påstand om ophævelse af den dom, der blev afsagt af Den Europæiske Unions Ret, FLSmidth mod Kommissionen (T-65/06, EU:T:2012:103, herefter »den appellerede dom«), hvorved Retten delvis frifandt Kommissionen for appellants påstand om annullation af Kommissionens beslutning K(2005) 4634 endelig af 30. november 2005 om en procedure efter artikel 81 [EF] (sag COMP/F/38 354 – Industrisække) (herefter »den anfægtede beslutning«), eller subsidiært nedsættelse af den bøde, som appellanten blev pålagt.

Twistens baggrund og den anfægtede beslutning

- 2 FLSmidth er moderselskabet i en selskabskoncern, som udøver virksomhed inden for ingeniørområdet, minedrift og byggesektoren. Et af koncernens selskaber er FLS Plast A/S (herefter »FLS Plast«), der er det tidligere moderselskab for Trioplast Wittenheim SA (tidligere Silvallac SA, herefter »Trioplast Wittenheim«), der producerer industrisække, film og plastsække i Wittenheim (Frankrig).
- 3 I løbet af december 1990 erhvervede FLS Plast 60% af aktierne i Trioplast Wittenheim. De sidste 40% blev erhvervet af FLS Plast i december 1991. Sælgeren var det franske selskab Cellulose du Pin, medlem af koncernen ejet af Compagnie de Saint-Gobain SA.
- 4 Derefter solgte FLS Plast i løbet af 1999 Trioplast Wittenheim til Trioplanex France SA, et fransk datterselskab af Trioplast Industrier AB (herefter »Trioplast Industrier«), moderselskabet i Trioplast-koncernen. Overdragelsen fik virkning pr. 1. januar 1999.
- 5 I november 2001 underrettede British Polythene Industries Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber om, at der eksisterede et kartel inden for sektoren for industrisække af plastik, hvori FLS Plast var involveret.
- 6 Efter i løbet af 2002 at have gennemført kontrolundersøgelser i bl.a. lokalerne hos Trioplast Wittenheim, tilsendte Kommissionen i løbet af 2002 og 2003 de pågældende selskaber, som bl.a. omfattede dette sidstnævnte selskab, begæringer om oplysninger. Ved skrivelse af 19. december 2002, suppleret ved skrivelse af 16. januar 2003, anførte Trioplast Wittenheim, at selskabet ønskede at samarbejde i forbindelse med Kommissionens undersøgelse inden for rammerne af Kommissionens meddelelse om bødefritagelse og nedsættelse af bøder i kartelsager (EFT 1996 C 207, s. 4, herefter »samarbejdsmeddelelsen«).
- 7 Den 30. november 2005 vedtog Kommissionen den anfægtede beslutning, hvis artikel 1, stk. 1, litra k), fastslår, at FLSmidth og FLS Plast fra den 31. december 1990 til den 19. januar 1999 havde overtrådt artikel 81 EF, da selskaberne havde medvirket i en række aftaler og former for samordnet praksis inden for sektoren for industrisække af plast i Belgien, Tyskland, Spanien, Frankrig, Luxembourg og Nederlandene, som bestod i fastsættelse af priser og fælles prisberegningsmetoder, opdeling af markedet og fordeling af salgskvoter, tildeling af kunder, aftaler og ordrer, samordning af bud i forbindelse med visse udbud og udveksling af detaljerede oplysninger.
- 8 I den anfægtede beslutnings artikel 2, stk. 1, litra f), pålagde Kommissionen Trioplast Wittenheim en bøde på 17,85 mio. EUR, idet der blev taget hensyn til en nedsættelse på 30% efter samarbejdsmeddelelsen. Heraf hæftede FLS Plast og FLSmidth solidarisk for et beløb på 15,30 mio. EUR, og Trioplast Industrier hæftede for et beløb på 7,73 mio. EUR.

Den appellerede dom

- 9 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 24. februar 2006 anlagde FLSmidth sag til prøvelse af den anfægtede beslutning. Søgsmålet angik annullation af denne beslutning, for så vidt som den vedrørte selskabet, eller subsidiært nedsættelse af størrelsen af den bøde, som det in solidum var blevet pålagt.
- 10 Til støtte for sit søgsmål havde sagsøgeren i første instans fremsat to anbringender. Det første, principale anbringende vedrørte en tilsidesættelse af artikel 23, stk. 2, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i artikel 81 [EF] og 82 [EF] (EUT 2003 L 1, s. 1), idet FLSmidth blev pålagt ansvaret for den af Trioplast Wittenheim begåede overtrædelse. Det andet anbringende blev påberåbt til støtte for FLSmidths subsidiære påstand. Kommissionen begik efter FLSmidths opfattelse en retlig fejl ved at holde selskabet ansvarligt for betalingen af den pålagte bøde, hvis størrelse var urimelig, uforholdsmæssig, vilkårlig og diskriminerende.
- 11 Ved den appellerede dom annullerede Retten den anfægtede beslutning, for så vidt og i det omfang denne holdt FLSmidth ansvarlig for overtrædelsen i perioden mellem den 31. december 1990 og den 31. december 1991. Retten nedsatte følgelig størrelsen af det beløb, som FLSmidth i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 2, litra f), hæftede solidarisk for, til 14,45 mio. EUR. Retten frifandt i øvrigt Kommissionen.

Parternes påstande

- 12 FLSmidth har nedlagt følgende påstande:
- Den appellerede dom ophæves.
 - Principalt annullation af den anfægtede beslutning, for så vidt som den vedrører appellanten, subsidiært nedsættes den bøde, som appellanten hæfter for i henhold til den anfægtede beslutning.
 - Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.
- 13 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:
- Appellen forkastes.
 - Subsidiært afvises annullationssøgsmålet til prøvelse af den anfægtede beslutning.
 - FLSmidth tilpligtes at betale Kommissionens omkostninger.

Appellen

- 14 FLSmidth har til støtte for sin appel gjort seks anbringender gældende, hvoraf det tredje til det sjette anbringende er påberåbt til støtte for de subsidiære påstande.
- 15 FLSmidth har nedlagt påstand om, at Domstolen efter ophævelse af den appellerede dom selv træffer endelig afgørelse vedrørende de anbringender, der er fremsat over for den anfægtede beslutning.

Det første anbringende om, at Retten anvendte et urigtigt juridisk kriterium vedrørende moderselskabets ansvar og ikke drog de korrekte retlige konsekvenser af det indgivne bevismateriale

Parternes argumenter

- 16 Retten begik efter FLSmidths opfattelse en fejl ved i den appellerede doms præmis 20-40 at acceptere det juridiske kriterium, som Kommissionen anvendte for at konkludere, at appellanten ikke havde afkræftet formodningen om ansvar for den pågældende overtrædelse som følge af den andel på 100% af aktierne, som selskabet indirekte ejede i Trioplast Wittenheim.
- 17 FLSmidth har i denne forbindelse gjort gældende, at den af Retten anvendte formodning om ansvar tilsidesætter uskyldsformodningen. Den måde, hvorpå Retten anvender denne formodning om ansvar, gør således i det væsentlige formodningen uafkræftelig. Den appellerede dom er derfor i strid med artikel 6, stk. 2, i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, der blev undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«), og artikel 48, stk. 1, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«). FLSmidth har under alle omstændigheder reelt fremlagt beviser, som kan afkræfte denne formodning.
- 18 Kommissionen har påstået dette anbringende afvist med henvisning til, at det ikke blev fremført for Retten. Det nævnte anbringende er desuden af rent abstrakt karakter. FLSmidth har ikke angivet de præmisser i den appellerede dom, hvori Retten begik den påberåbte fejl. Kommissionen har subsidiært gjort gældende, at den pågældende formodning er forenelig med EMRK og chartret. I øvrigt har Kommissionen tilføjet, at den kunne støtte sig på andre indicier med henblik på at godtgøre FLSmidths udøvelse af en bestemmende indflydelse på Trioplast Wittenheim.
- 19 I replikken har FLSmidth gjort gældende, at selskabets anbringende ikke er nyt, men udgør en uddybning af dets argumentation i første instans. Selskabet har endvidere anført, at det i appelskriftets punkt 18-24 præcist har angivet, hvilke elementer i den appellerede dom der anfægtes, samt den fremførte argumentation.
- 20 Kommissionen har i duplikken bestridt det ovenfor anførte.

Domstolens bemærkninger

– Formaliteten

- 21 Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt det første anbringende kan antages til realitetsbehandling, skal det for det første bemærkes, at FLSmidth ikke i sin stævning i første instans gjorde gældende, at Kommissionen tilsidesatte chartrets artikel 48 og EMRK's artikel 6, stk. 2, ved at pålægge selskabet ansvaret for den af Trioplast Wittenheim begåede overtrædelse.
- 22 Det må imidlertid konstateres, at FLSmidth i denne stævnings punkt 81 ud over en række andre argumenter til støtte for, at Kommissionen ikke burde have pålagt selskabet dette ansvar, faktisk gjorde gældende, at »[e]nhver anden konklusion ville indebære, at en formodning om ansvar som følge af en andel på 100% i et datterdatterselskab de facto udgør en uafkræftelig formodning«. Hermed har FLSmidth – om end kun meget kortfattet – bestridt lovligheden af de af Kommissionen anvendte kriterier for at pålægge selskabet ansvaret for den pågældende overtrædelse. Under disse omstændigheder udgør FLSmidths præcisering i appelskriftet for Domstolen om, at disse kriterier er ulovlige, især henset til, at de tilsidesætter chartrets artikel 48 og EMRK's artikel 6, stk. 2, en uddybning af den argumentation, som selskabet fremførte for Retten, som derfor kan realitetsbehandles under appelsagen.

23 Hvad for det andet angår den angiveligt abstrakte karakter af det første anbringende og den omstændighed, at FLSmidth ikke har angivet de præmisser i den appellerede dom, som er behæftet med en fejl, er det tilstrækkeligt at fastslå, at FLSmidths klagepunkt over for Retten fremgår tilstrækkeligt konkret af punkt 17-24 i appelskriftet, og at selskabet i punkt 18 i dette appelskrift udtrykkeligt har anfægtet den appellerede doms præmis 20-40.

24 Følgelig kan FLSmidths første anbringende antages til realitetsbehandling.

– Realiteten

25 Hvad for det første angår den påståede ulovlighed af den formodning, som anvendes i EU-konkurrenceretten, om, at et selskab, der enten direkte eller indirekte ejer hele eller næsten hele selskabskapitalen i et andet selskab, faktisk udøver en bestemmende indflydelse på det sidstnævnte selskab, skal det bemærkes, at denne formodning fremgår af Domstolens faste praksis (jf. bl.a. dom Dow Chemical mod Kommissionen, C-179/12 P, EU:C:2013:605, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis), og at den på ingen måde udgør en tilsidesættelse af rettighederne i henhold til chartrets artikel 48 og EMRK's artikel 6, stk. 2.

26 I modsætning til, hvad appellant har anført, er det derfor uden at begå en retlig fejl, at Retten i den appellerede doms præmis 22 ff. henviste til de principper, der fremgår af Domstolens retspraksis om betingelserne for, at et moderselskab i en selskabskoncern, såsom FLSmidth, kan pålægges solidarisk ansvar for den konkurrencebegrænsende adfærd, som tilregnes et selskab i samme koncern, det vil i det foreliggende tilfælde sige Trioplast Wittenheim.

27 Således anførte Retten endvidere med føje i den appellerede doms præmis 23 navnlig, at Kommissionen på grundlag af denne retspraksis kunne formode, at FLSmidth — om end på indirekte vis — havde udøvet en bestemmende indflydelse på Trioplast Wittenheims adfærd i perioden mellem den 31. december 1991 og den 19. januar 1999, henset til den andel på 100%, som FLSmidth havde haft i FLS Plast, og den andel — ligeledes på 100% — som det sidstnævnte selskab havde haft i Trioplast Wittenheim.

28 Hvad dernæst angår argumentet om, at Kommissionens konkrete anvendelse af denne formodning, som blev godkendt af Retten, gjorde formodningen uafkræftelig, er det tilstrækkeligt at bemærke, at den omstændighed, at det er vanskeligt at fremlægge de nødvendige beviser for at afkræfte en formodning, ikke i sig selv indebærer, at denne formodning er uafkræftelig (jf. bl.a. dom ENI mod Kommissionen, C-508/11 P, EU:C:2013:289, præmis 68 og den deri nævnte retspraksis).

29 Hvad endelig angår argumentationen om, at FLSmidth reelt har fremlagt beviser, som kan afkræfte den pågældende formodning, skal det bemærkes, at Retten i denne forbindelse i den appellerede doms præmis 31 fastslog, at FLSmidth ikke havde fremført et eneste konkret argument, som afkræfter denne formodning. Som svar på FLSmidths påstand vedrørende den pågældende koncerns decentraliserede organisationsform fastslog Retten, at en sådan organisationsform ikke nødvendigvis er til hinder for, at moderselskabet har indflydelse på datterselskabets handelspolitik, f.eks. ved at holde sig orienteret om udviklingen i datterselskabets aktiviteter ved fremsendelsen af regelmæssige rapporter.

30 Hvad endvidere angår den omstændighed, at T., et medlem af FLSmidths bestyrelse, i perioden mellem 1994 og 1999 havde ansvarsposter i bestyrelsen i de pågældende to virksomheder, fastslog Retten i den appellerede doms præmis 32 uden herved at begå nogen fejl, at dette godtgør, at bestyrelserne i disse to selskaber er indbyrdes forbundne, og at Trioplast Wittenheim ikke kunne optræde selvstændigt i forhold til moderselskabet. Som Retten ligeledes fremhævede, indebærer udførelsen af hvervet som bestyrelsesmedlem i et selskab endvidere i sagens natur et retligt ansvar for selskabets samlede aktiviteter, herunder for dets markedsadfærd, og FLSmidths opfattelse, hvorefter dette hverv er rent formelt, ville tømme hvervet for retligt indhold.

- 31 Under disse omstændigheder må det herefter fastslås, at FLSmidth ved at gøre gældende, at selskabet reelt har fremlagt beviser, som kan afkræfte formodningen om udøvelse af en bestemmende indflydelse på Trioplast Wittenheim, i virkeligheden blot anmoder Domstolen om at foretage en ny vurdering af de faktiske omstændigheder og de forelagte beviser uden dog at gøre gældende, at Retten har gengivet disse faktiske omstændigheder og forhold urigtigt. En sådan vurdering udgør imidlertid ikke et retsspørgsmål, der som sådant er undergivet Domstolens prøvelsesret (jf. i denne retning bl.a. domme General Motors mod Kommissionen, C-551/03 P, EU:C:2006:229, præmis 51 og 52, og ThyssenKrupp Nirosta mod Kommissionen, C-352/09 P, EU:C:2011:191, præmis 179 og 180). Dette argument skal derfor afvises fra realitetsbehandling.
- 32 På grundlag af de ovenstående betragtninger skal det første anbringende forkastes som værende delvist ugrundet og delvist uantageligt til realitetsbehandling.

Det andet anbringende om den manglende kontrol af den begrundelsespligt, som påhviler Kommissionen

Parternes argumenter

- 33 FLSmidth har anført, at selskabet for Retten gjorde gældende, at den anfægtede beslutnings begrundelse var mangelfuld med hensyn til dets udøvelse af en bestemmende indflydelse på Trioplast Wittenheim, og påberåbte sig den omstændighed, at Kommissionen ikke havde taget stilling til flere af de argumenter, som selskabet fremførte i sit svar på klagepunktsmeddelelsen og i stævningen i første instans. Der blev redegjort mere udførligt for dette argument under retsmødet.
- 34 Mere konkret gjorde FLSmidth bl.a. gældende, at selskabet var et rent holdingselskab, og at det ikke var indblandet i datterdatterselskabernes daglige drift, at T., selv om han officielt var medlem af bestyrelsen i Trioplast Wittenheim, ikke øvede indflydelse på, hvordan selskabet optrådte på markedet, og ikke havde kendskab til dette selskabs ulovlige adfærd, at den pågældende koncern havde anvendt et princip om decentralisering af driften, at selskabet havde gennemført ikke en kontrol af driftsmæssige spørgsmål, men udelukkende en opfølgning på finansielle spørgsmål, at Trioplast Wittenheim ikke skulle aflægge direkte rapport til FLSmidth, at fordi førstnævnte selskab var af ringe relevans på grund af manglende rentabilitet, havde FLSmidth efter meget kort tid haft til hensigt at sælge det, og at Trioplast Wittenheim havde udøvet den ulovlige virksomhed før og efter, at det blev erhvervet af FLSmidth, hvilket viste, at dette selskab havde optrådt selvstændigt på markedet.
- 35 Selv om Kommissionen i 734.-739. betragtning til den anfægtede beslutning kun behandler T.'s stilling, og skønt spørgsmålet blev indbragt for Retten, indeholder den appellerede dom, navnlig dennes præmis 31 og 32, efter FLSmidths opfattelse ikke desto mindre ingen vurdering af spørgsmålet om, hvorvidt Kommissionen overholdt sin begrundelsespligt.
- 36 Kommissionen har påstået dette anbringende afvist. FLSmidth gjorde ikke i sin stævning i første instans gældende, at den anfægtede beslutning var behæftet med en begrundelsesmangel. For så vidt som dette anbringende i realiteten anfægter Rettens vurdering af visse faktiske omstændigheder, kan det ikke realitetsbehandles, idet FLSmidth ikke har gjort gældende, at Retten foretog en urigtig gengivelse af beviserne.
- 37 Subsidiært har Kommissionen anført, at det klart fremgår af den appellerede dom, at Retten foretog en undersøgelse af den begrundelse, der er angivet i den anfægtede beslutning, idet den forklarede grundene til, at FLSmidth havde udøvet en bestemmende indflydelse på Trioplast Wittenheim, og at det heraf følger, at Retten fastslog, at den anfægtede beslutnings begrundelse var tilstrækkelig i denne henseende, selv om det ikke udtrykkeligt er nævnt i dommen.
- 38 I replikken har FLSmidth gjort gældende, at selskabets anbringende udgør en uddybning af dets argumentation i første instans, hvilket Kommissionen har bestridt i duplikken.

Domstolens bemærkninger

- 39 FLSmidth har med det første anbringende foreholdt Retten, at denne begik en retlig fejl ved ikke at have vurderet anbringendet om en utilstrækkelig begrundelse for den anfægtede beslutning. Til støtte for sit synspunkt om, at selskabet allerede havde fremsat et sådant anbringende for Retten, har FLSmidth i appelskriftet henvist til punkt 93, 109, 121 og 122 i stævningen i første instans og anført, at selskabet i disse punkter påberåbte sig en mangelfuld begrundelse for den anfægtede beslutning.
- 40 Det bør i denne henseende ikke desto mindre fastslås, at FLSmidth i de nævnte punkter i stævningen i første instans blot anførte, at Kommissionen ikke havde angivet, for det første hvorfor visse andre virksomheder ikke blev pålagt noget ansvar, og for det andet hvorfor selskabet var blevet pålagt et ansvar for perioden fra december 1990 til december 1991, og at Kommissionen heller ikke havde behandlet FLSmidths argument om, at sidstnævnte ikke havde haft kendskab til de pågældende overtrædelser. Derimod havde selskabet hverken i disse eller andre punkter i stævningen i første instans gjort gældende, at den anfægtede beslutning af denne grund var behæftet med en begrundelsesmangel. FLSmidths indlæg havde tværtimod til formål at bestride Kommissionens vurdering af de faktiske omstændigheder, hvilket i øvrigt med hensyn til punkt 109 i stævningen udtrykkeligt fremgår af selve stævningens ordlyd.
- 41 Hvad endvidere angår argumentationen om, at selskabet »mere udførligt redegjorde« for disse argumenter under retsmødet for Retten, har FLSmidth ikke gjort gældende, at fremsættelsen af et nyt anbringende på dette tidspunkt ville have kunnet antages til realitetsbehandling på trods af bestemmelserne i artikel 48, stk. 2, første afsnit, i Rettens procesreglement, hvorefter nye anbringender ikke må fremsættes under sagens behandling, medmindre de støttes på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne. FLSmidth har heller ikke gjort gældende, at selskabet påberåbte sig sådanne omstændigheder under retsmødet.
- 42 Det følger heraf, at FLSmidth med dette anbringende har gjort nye argumenter gældende, der består i at bestride, at begrundelsen for både den anfægtede beslutning og den appellerede dom er fyldestgørende i relation til at pålægge FLSmidth ansvaret for den af Trioplast Wittenheim begærede overtrædelse. Det følger heraf, at dette argument må afvises, eftersom Domstolens kompetence inden for rammerne af en appelsag i princippet er begrænset til at tage stilling til den retlige afgørelse, der er blevet truffet vedrørende de anbringender, som er blevet behandlet i første instans (jf. bl.a. dom Dow Chemical mod Kommissionen, EU:C:2013:605, præmis 82 og den deri nævnte retspraksis).
- 43 Herefter må det andet appelanbringende afvises.

Det tredje anbringende om en tilsidesættelse af proportionalitets- og legalitetsprincippet

Parternes argumenter

- 44 Med det tredje anbringende, som er blevet påberåbt til støtte for FLSmidths subsidiære påstand, har selskabet gjort gældende, at Retten fejlagtigt forkastede de argumenter, hvormed det havde anfægtet forholdsmæssigheden og lovligheden af den bøde, som det var blevet pålagt. Kommissionens anvendelse af retningslinjerne for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, i EKSF-traktaten (EFT 1998 C 9, s. 3, herefter »retningslinjerne«), hvor der blev fastsat en forhøjelse af bøden på 10% for hvert år, Trioplast Wittenheim deltog i det pågældende kartel, førte således til et samlet resultat, som ikke står i et rimeligt forhold til varigheden af besiddelsen af sidstnævnte selskabs kapital. Retten gentog i den appellerede doms præmis 43-46 i det væsentlige blot den af Kommissionen vedtagne beregningsmetode og foretog ikke en uafhængig undersøgelse.

- 45 Retten fastslog i denne forbindelse, at den pålagte bøde ikke var uforholdsmæssig, henset til denne varighed, som følge af en »individuel fremgangsmåde«, som dog ikke blev anvendt konsekvent med hensyn til bødens udgangsbetrag. Dette beløb burde således efter FLSmidths opfattelse ikke have været fastsat til det samme niveau som det, der blev anvendt over for Trioplast Wittenheim. Den af Kommissionen anvendte metode er vilkårlig og kan ikke begrunde, at FLSmidth er ansvarlig for mere end 80% af den bøde, som blev pålagt Trioplast Wittenheim, FLSmidth kun udgjorde en økonomisk enhed med dette sidstnævnte selskab under 35% af overtrædelsesperioden. Det opnåede resultat er også urimeligt, uforholdsmæssigt og vilkårligt. Hertil kommer, at Retten ikke giver en tilstrækkelig begrundelse, idet den i den appellerede doms præmis 45 blot fastslår, at FLSmidth ikke havde fremført nogen argumenter, der anfægter den af Kommissionen anvendte beregningsmetode.
- 46 Desuden fastslog Retten fejlagtigt i den appellerede doms præmis 44-55, at bl.a. en mangel på kendskab til Trioplast Wittenheims ulovlige adfærd ikke kan udgøre en formildende omstændighed, henset til, at grundlaget for ansvaret beroede på det forhold, at FLSmidth og Trioplast Wittenheim udgjorde én økonomisk enhed. Dette ræsonnement stemmer imidlertid ikke overens med den af Kommissionen valgte individuelle fremgangsmåde.
- 47 Den uforholdsmæssige karakter af det ansvar, som selskabet er blevet pålagt, bestyrkes i øvrigt efter FLSmidths opfattelse af den omstændighed, at Retten begrænsede ansvaret for Trioplast Industrier – det eneste andet moderselskab, som blev holdt ansvarligt for Trioplast Wittenheims adfærd – ved i dom Trioplast Industrier mod Kommissionen (T-40/06, EU:T:2010:388) at nedsætte den pålagte bøde fra 7,73 mio. EUR til 2,73 mio. EUR. Idet Trioplast Wittenheim er i likvidation, har denne dom således til følge, at denne nedsættelse faktisk pålægges FLSmidth, selv om sidstnævnte selskab ikke var part i den procedure, der førte til denne dom.
- 48 Argumentet om en tilsidesættelse af legalitetsprincippet er efter Kommissionens opfattelse på ingen måde blevet præciseret. Hertil kommer, at dette argument, som ikke blev fremført for Retten, skal afvises fra realitetsbehandling. Ifølge Kommissionen vedrører FLSmidths argumentation i denne henseende den anfægtede beslutning og blev ikke fremført som værende rettet mod den appellerede dom. Argumentet kan derfor ikke realitetsbehandles.
- 49 Med hensyn til Rettens undersøgelse af den pålagte bødes størrelse udgør denne blot en »kontrol«. Retten gav i øvrigt i den appellerede doms præmis 45 en tilstrækkelig begrundelse for accepten af den af Kommissionen anvendte metode for beregningen af denne bøde. Desuden findes der intet retligt princip om, at den endelige bøde, der pålægges adressaten for en beslutning, hvori der konstateres en overtrædelse, skal stå i rimeligt forhold til varigheden af denne adressats ansvar i deltagelsen i overtrædelsen.
- 50 Endvidere vedrører kravet om at tage hensyn til mulige formildende omstændigheder en virksomhed som helhed på det tidspunkt, hvor overtrædelsen blev begået, og ikke virksomhedens enkelte dele.
- 51 I øvrigt har den omstændighed, at den bøde, som Trioplast Industrier blev pålagt, blev nedsat i forbindelse med en af dette selskab anlagt sag, og som FLSmidth ikke var part i, efter Kommissionens opfattelse ikke nogen forbindelse med denne appel.
- 52 I replikken har FLSmidth præciseret, at selskabets argument om en tilsidesættelse af legalitetsprincippet ikke er nyt. Selskabet påberåbte sig således i første instans princippet om, at der »ikke foreligger vilkårlighed«, hvilket svarer til det argument, der er fremført inden for rammerne af appelsagen. Dette argument udgør under alle omstændigheder højst en udvikling af en argumentation, som blev fremført for Retten.

Domstolens bemærkninger

– Formaliteten med hensyn til visse argumenter

- 53 Hvad for det første angår Kommissionens formalitetsindsigelse mod argumentet om, at den bøde, der blev pålagt FLSmidth, er ulovlig, med henvisning til, at argumentet er nyt, må det fastslås, at selskabet for Retten havde gjort gældende, at den bøde, som det blev pålagt, var »vilkårlig«, således som det fremgår af punkt 99 ff. i stævningen i første instans. Det fremgår af bemærkningerne i disse punkter i nævnte stævning og af den argumentation, som FLSmidth har fremført til støtte for det tredje appelanbringende, at argumentet om en påstået tilsidesættelse af legalitetsprincippet med hensyn til den bøde, der blev pålagt selskabet, og argumentet om, at bøden er vilkårlig, i det væsentlige er identiske. Dette argument er følgelig ikke nyt og kan derfor realitetsbehandles under appelsagen.
- 54 Hvad for det andet angår Kommissionens argumentation om, at FLSmidths argumenter vedrører den anfægtede beslutning, ikke blev fremført som værende rettet mod den appellerede dom og derfor bør afvises fra realitetsbehandling, bemærkes det, at Retten ved beregningen af den bøde, der blev pålagt FLSmidth, og for så vidt som denne beregning er genstand for appellen, har tilsluttet sig den af Kommissionen anvendte metode i den her omhandlede kontekst. Selv om FLSmidth i appelskriftet derfor ikke altid sonderer klart mellem de argumenter, som har til formål at bestride den anfægtede beslutning, og de argumenter, hvormed den appellerede dom kritiseres, kan denne mangel på klarhed imidlertid ikke medføre, at det anbringende, der er baseret på disse argumenter, ikke kan antages til realitetsbehandling, eftersom de nemt kan forstås som henvisninger til den appellerede dom. Disse argumenter giver derfor Domstolen mulighed for at foretage en kontrol af denne dom med hensyn til anbringendet vedrørende en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet og legalitetsprincippet.
- 55 Det tredje anbringende skal følgelig antages til realitetsbehandling.

– Realiteten

- 56 Hvad for det første angår argumentet om, at Retten ikke foretog en »uafhængig« undersøgelse af den bøde, der blev pålagt FLSmidth, bemærkes det, at Retten i overensstemmelse med artikel 261 TEUF og artikel 31 i forordning nr. 1/2003 har fuld prøvelsesret med hensyn til de bøder, der fastsættes af Kommissionen. Retten er derfor beføjet til, ud over en simpel legalitetskontrol af disse bøder, at anlægge sin egen vurdering i stedet for Kommissionens og derfor ophæve, nedsætte eller forhøje den pålagte bøde eller tvangsbøde (dom E.ON Energie mod Kommissionen, C-89/11 P, EU:C:2012:738, præmis 123 og 124 og den deri nævnte retspraksis).
- 57 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt Retten i den appellerede dom undlod at gøre brug af sin fulde prøvelsesret og ikke foretog en uafhængig kontrol af den pålagte bøde, skal det imidlertid bemærkes, at Retten for det første i den appellerede doms præmis 44 nævnte den af Kommissionen foretagne beregning med henblik på at fastsætte den bøde, som bl.a. blev pålagt FLSmidth og Trioplast Industrier. Retten bemærkede bl.a. i denne forbindelse, at de sidstnævnte selskaber blev pålagt det samme udgangsbøbeløb som det, der blev pålagt det datterselskab, med hvilket de havde udgjort en økonomisk enhed, nemlig Trioplast Wittenheim, og at disse bødeløb i medfør af retningslinjernes punkt 1 B, tredje led, var blevet forhøjet med 10% om året i forhold til det tidsrum, hvori det pågældende moderselskab havde kontrolleret sit datterselskab. For det andet fastslog Retten, at hver af den anfægtede beslutnings adressater blev pålagt en individuel sanktion, hvis størrelse ikke nødvendigvis svarede til størrelsen af den bøde, som blev pålagt datterselskabet, reguleret forholdsmæssigt i forhold til kontrolperioden.
- 58 I den appellerede doms præmis 45 tilføjede Retten endvidere i denne sammenhæng, at FLSmidth »ikke ha[vde] fremført nogen argumenter, der kan godtgøre, at beregningsmetoden som sådan er støttet på en grundlæggende fejl eller strider mod de i retspraksis opstillede principper«, hvorefter den i

dommens præmis 46 fastslog, at FLSmidths argument om, at den bøde, som selskabet blev pålagt, skulle være strengt proportional med den omstændighed, at det kun havde ejet Trioplast Wittenheim i 8 år ud af overtrædelsesperioden på 20 år, skulle forkastes.

- 59 Selv om disse betragtninger særskilt betragtet kan fortolkes således, at de blot udgør en gentagelse af Kommissionens ræsonnement og den af denne anvendte beregningsmetode, må det konstateres, at Retten i den appellerede doms præmis 43-46 i det væsentlige kun tilslutter sig Kommissionens vurdering om et konkret forhold ved beregningen af denne bøde, nemlig indvirkningen af det tidsrum, hvori FLSmidth kontrollerede Trioplast Wittenheim, på størrelsen af den nævnte bøde. I modsætning til hvad FLSmidth lader forstå, udgør betragtningerne i disse præmisser imidlertid ikke de eneste passager i denne dom, som vedrører kontrollen af den bøde, der blev pålagt FLSmidth.
- 60 Retten foretog således i den appellerede dom en detaljeret undersøgelse af flere andre relevante elementer med henblik på fastsættelsen af den pålagte bødes størrelse. Den undersøgte navnlig også i denne doms præmis 53 ff. betydningen af mulige formildende omstændigheder og i præmis 69 ff. størrelsen af udgangsbeløbet ved beregningen af denne bøde. Det fremgår således af alle disse præmisser, at Retten foretog en uafhængig og omfattende analyse af den bøde, der blev pålagt FLSmidth, selv om den på visse punkter tilsluttede sig den af Kommissionen foretagne vurdering og det resultat, som denne var nået frem til.
- 61 Følgelig må dette argument, og det samme gælder argumentet om, at Retten ikke i denne sammenhæng gav en tilstrækkelig begrundelse for sin afgørelse, forkastes, eftersom den appellerede doms præmis 43-46 og særligt dens præmis 45 i modsætning til, hvad FLSmidth har anført, kun udgør en begrænset del af Rettens begrundelse, som imidlertid skal vurderes i sin helhed.
- 62 Hvad for det andet angår argumentet om, at den pålagte bøde er uforholdsmæssig, må det konstateres, at FLSmidth ikke med sin argumentation har godtgjort, at denne bøde er uforholdsmæssig.
- 63 Det skal i denne henseende præciseres, at Retten ganske vist er forpligtet til at sikre, at beregningen af en bøde, som pålægges en virksomhed for sin deltagelse i en overtrædelse af EU-konkurrenceretten, tager behørigt hensyn til denne overtrædelses varighed og deltagelsen heri. En overtrædelses varighed er dog hverken det eneste eller nødvendigvis det vigtigste forhold, som Kommissionen og/eller Retten skal tage hensyn til ved beregningen af denne bøde.
- 64 Desuden blev de bøder, som er pålagt FLSmidth og de andre selskaber, som var impliceret i det pågældende kartel, i det foreliggende tilfælde ikke kun beregnet på baggrund af den respektive varighed af disse selskabers implikation. Hvad særligt angår FLSmidth burde den pålagte bødes størrelse ikke have været strengt proportional, eller i princippet »rimeligt« proportional med varigheden af FLSmidths deltagelse i den pågældende overtrædelse, forudsat at den i tilstrækkelig grad afspejler grovheden af den begåede overtrædelse.
- 65 Det bemærkes vedrørende overtrædelsens grovhed, at overtrædelsen bestod i deltagelse i en række aftaler og former for samordnet praksis med hensyn til seks medlemsstater og i fastsættelse af priser og fælles prisberegningssystemer, opdeling af markedet og fordeling af salgskvoter, tildeling af kunder, aftaler og ordrer, samordning af bud i forbindelse med visse udbud samt udveksling af detaljerede oplysninger. Det bemærkes desuden, at Kommissionen i 765. betragtning til den anfægtede beslutning med rette kvalificerede denne overtrædelse som »meget alvorlig«. Denne kvalificering er ikke blevet anfægtet af FLSmidth i selskabets appelskrift.
- 66 Under disse omstændigheder fremgår det ikke, at Retten, da den fastsatte størrelsen af det beløb, som FLSmidth blev holdt solidarisk ansvarlig for i henhold til artikel 2, litra f), i den anfægtede beslutning, til 14,45 mio. EUR, dvs. et betydeligt mindre beløb end det beløb på 20 mio. EUR, der af

Kommissionen sædvanligvis tages i betragtning som udgangsbeløb for beregningen af bøder for meget alvorlige overtrædelser i henhold til retningslinjernes punkt 1, A, tredje led, inden for rammerne af sin fulde prøvelsesret forhøjede den pålagte bøde til et uforholdsmæssigt stort beløb.

- 67 For så vidt som FLSmidth i stedet for at påberåbe sig en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet med denne argumentation kun anmoder om en fornyet vurdering af størrelsen af det beløb, som selskabet blev holdt solidarisk ansvarligt for, skal det bemærkes, at ifølge Domstolens faste praksis tilkommer det ikke Domstolen, når den træffer afgørelse vedrørende retlige spørgsmål under en appelsag, af billighedsgrunde at omgøre det skøn, som Retten har udøvet under sin fulde prøvelsesret vedrørende størrelsen af de bøder, som pålægges virksomheder på grund af disses overtrædelse af EU-retten (jf. bl.a. dom Quinn Barlo m.fl. mod Kommissionen, C-70/12 P, EU:C:2013:351, præmis 57 og den deri nævnte retspraksis).
- 68 Dette argument skal derfor ligeledes forkastes.
- 69 Hvad for det tredje angår argumentet om, at konstateringen i den appellerede doms præmis 44-55, hvorefter den omstændighed, at FLSmidth ikke havde kendskab til Trioplast Wittenheims ulovlige adfærd, ikke kan udgøre en formildende omstændighed, henset til, at grundlaget for ansvaret beroede på det forhold, at FLSmidth og Trioplast Wittenheim udgjorde én økonomisk enhed, er i strid med den af Kommissionen valgte individuelle fremgangsmåde, kan dette anbringende heller ikke tages til følge.
- 70 Selv om det i denne henseende er korrekt, at konstateringen i den appellerede doms præmis 44, hvorefter moderselskaberne til de datterselskaber, som deltog i det pågældende kartel, blev pålagt det samme udgangsbeløb, som bl.a. blev justeret i forhold til det enkelte moderselskabs formildende eller skærpende omstændigheder, ikke gælder for FLSmidth, som ikke blev inddrømmet en nedsættelse for formildende omstændigheder, forholder det sig ikke desto mindre således, at Retten under alle omstændigheder ikke havde kunnet nedsætte størrelsen af det beløb, som FLSmidth blev holdt solidarisk ansvarlig for, med henvisning til at selskabet ikke havde haft kendskab til Trioplast Wittenheims ulovlige adfærd.
- 71 Da et moderselskabs ansvar for de overtrædelser af EU-konkurrenceretten, som et af dets datterselskaber direkte har begået, ifølge fast retspraksis således hviler på det forhold, at disse selskaber udgjorde en enkelt økonomisk enhed under overtrædelsens varighed (jf. i denne retning bl.a. dom Kendrion mod Kommissionen, C-50/12 P, EU:C:2013:771, præmis 47 og 55 og den deri nævnte retspraksis), finder kravet om at tage hensyn til mulige formildende omstændigheder anvendelse på en virksomhed som helhed på det tidspunkt, hvor overtrædelsen blev begået, og ikke virksomhedens enkelte dele. Dette argument er derfor også ugrundet og må følgelig forkastes.
- 72 Hvad for det fjerde angår argumentet om, at den angiveligt uforholdsmæssige karakter af det ansvar, som FLSmidth er blevet pålagt, er blevet skærpet af den omstændighed, at Retten i dom Trioplast Industrier mod Kommissionen (EU:T:2010:388) begrænsede ansvaret for Trioplast Industrier – det eneste andet moderselskab, som blev holdt ansvarligt for Trioplast Wittenheims adfærd – skal det fastslås, at denne omstændighed, selv om FLSmidth har præciseret, at Trioplast Wittenheim er i likvidation, hvilket vil have til følge, at FLSmidth pålægges at bære denne nedsættelse, selv om dette selskab ikke var part i den procedure, der førte til denne dom, ikke kan behæfte den appellerede dom med en retlig fejl. Det er i denne forbindelse tilstrækkeligt at bemærke, at den omstændighed, at flere selskaber holdes solidarisk ansvarlige for betalingen af en samlet bøde, netop har til formål at sikre denne betaling også i det tilfælde, hvor det ene af disse selskaber ikke er i stand til at betale bøden.
- 73 I betragtning af de ovenfor anførte bemærkninger bør det sidste argument og dermed det tredje appelanbringende i sin helhed også forkastes.

Det fjerde anbringende om undladelse af at afhjælpe forskelsbehandlingen som følge af den nedsættelse af bødens grundbeløb med 30%, som blev indrømmet Trioplast Industrier

Parternes argumenter

- 74 FLSmidth har gjort gældende, at Retten fejlagtigt kvalificerede den nedsættelse af bødens grundbeløb med 30%, som blev indrømmet Trioplast Industrier på grund af samarbejde, som ulovlig, og at Retten derfor ikke kunne fastslå, at indrømmelsen af en tilsvarende nedsættelse for FLSmidth på samme grundlag ville være ensbetydende med at lade selskabet nyde godt af en ulovlighed, der var begået til fordel for Trioplast Industrier.
- 75 Retten accepterede faktisk denne nedsættelse, som blev indrømmet i henhold til samarbejdsmeddelelsen, i dom Trioplast Industrier mod Kommissionen (EU:T:2010:388). Det forhold, at både appellanten og Trioplast Industrier blev pålagt et ansvar, var baseret på en samlet tilgang til princippet om en enkelt økonomisk enhed. Kommissionens anvendelse af denne fremgangsmåde ved vurderingen af samarbejdet kan ikke være i strid med EU-retten. At afhjælpe tilsidesættelsen af ligebehandlingsprincippet ved at indrømme FLSmidth den samme nedsættelse som den, der blev indrømmet Trioplast Industrier, er ligeledes foreneligt med denne fremgangsmåde.
- 76 Selv hvis det antages, at den nedsættelse, der blev indrømmet Trioplast Industrier, er ulovlig, kunne Retten efter FLSmidths opfattelse ikke af denne grund nægte at afhjælpe den forskelsbehandling, som den med føje havde påvist i den appellerede doms præmis 94.
- 77 Desuden er Kommissionens fremgangsmåde, hvorefter den nægtede at indrømme selskabet denne nedsættelse på 30%, fordi det ikke var Trioplast Wittenheims moderselskab på det tidspunkt, hvor Trioplast Wittenheim samarbejdede med Kommissionen, og bøden blev pålagt, fejlagtig. Såfremt det antages, at FLSmidth bør bære byrden af selskabets forbindelse med den enkelte økonomiske enhed, burde det også kunne nyde godt heraf.
- 78 I øvrigt har FLSmidth fremhævet, at nedsættelsen på 30%, der i det foreliggende tilfælde af Retten blev anset for at være ulovlig, og som blev indrømmet Trioplast Industrier, efter likvidationen af Trioplast Wittenheim direkte har forhøjet det beløb, som FLSmidth i sidste instans skal betale. De bøder, som de to moderselskaber er blevet pålagt i strid med ligebehandlingsprincippet, og som Retten burde have afhjulpet, er under alle omstændigheder åbenbart uforholdsmæssige.
- 79 Kommissionen har anført, at Retten, selv om den med føje fastslog, at FLSmidth ikke kunne indrømmes den pågældende nedsættelse, indtog dette standpunkt på et fejlagtigt grundlag. Denne nedsættelse blev indrømmet til Trioplast Wittenheim og med rette udvidet til at omfatte Trioplast Industrier, som var Trioplast Wittenheims moderselskab på det tidspunkt, hvor Trioplast Wittenheim samarbejdede med Kommissionen, idet kun dette tidspunkt er relevant i denne henseende. På det tidspunkt, hvor dette samarbejde fandt sted, udgjorde FLSmidth imidlertid ifølge Kommissionen ikke længere en virksomhed med Trioplast Wittenheim som dette selskabs moderselskab. Rettens konstatering af, at der forelå en forskelsbehandling af FLSmidth i forhold til den behandling, som Trioplast Industrier var omfattet af, er derfor fejlagtig.
- 80 Kommissionen opfordrer derfor Domstolen til at annullere den appellerede doms præmis 92-97 og erstatte disse med en anden begrundelse.

Domstolens bemærkninger

- 81 Hvad angår det fjerde appelanbringende fastslog Retten i den appellerede doms præmis 92-97, at FLSmidth ikke var berettiget til at opnå en nedsættelse på 30% af bødens grundbeløb, svarende til den nedsættelse, som blev indrømmet Trioplast Wittenheim. Retten fastslog således for det første i

dommens præmis 93, at »det fremg[ik] hverken af den [anfægtede] beslutning eller af de for Retten fremlagte skriftlige ytringer, at Trioplast Industrier har givet oplysninger, der kan begrunde nedsættelse på 30% på grund af samarbejde«, og at »Kommissionen ikke desto mindre indrømmede selskabet en sådan nedsættelse«. For det andet bemærkede Retten i den appellerede doms præmis 95, at »ingen til egen fordel kan påberåbe sig en ulovlighed, der er begået til fordel for andre«, og drog i den følgende præmis den konklusion, at FLSmidth »ikke kan gøre gældende, at Kommissionen med urette ha[vde] udvidet fordelene ved det af Trioplast Wittenheim tilbudte samarbejde til at omfatte Trioplast Industrier med henblik på at drage fordel af den samme ulovlighed«.

- 82 Selv om Retten således med føje fastslog, at FLSmidth ikke kunne opnå den krævede nedsættelse af bøden, kan Rettens begrundelse imidlertid ikke tiltrædes.
- 83 Som Kommissionen har fremhævet, er det kun den virksomhed, som har samarbejdet med denne institution på grundlag af samarbejdsmeddelelsen, der i henhold til denne meddelelse kan indrømmes en nedsættelse af den bøde, der uden et sådant samarbejde ville være blevet pålagt. Denne nedsættelse kan ikke udvides til at omfatte en virksomhed, der i en del af den pågældende overtrædelsesperiode udgjorde en del af en virksomheds økonomiske enhed, men som ikke længere udgjorde en del heraf på det tidspunkt, hvor sidstnævnte virksomhed samarbejdede med Kommissionen.
- 84 En modsat fortolkning som den, FLSmidth forfægter, ville nemlig normalt indebære, at et selskab, som oprindeligt havde deltaget i en overtrædelse som moderselskab til et datterselskab, som var direkte involveret i overtrædelsen, og som overdrager dette selskab til en anden virksomhed, i forbindelse med en virksomhedssuccession i givet fald ville være omfattet af en bødenedsættelse, som indrømmes den sidstnævnte virksomhed for samarbejdet med Kommissionen, selv om virksomheden hverken selv bidrager til, at den pågældende overtrædelse konstateres, eller på tidspunktet for dette samarbejde udøver en bestemmende indflydelse på sit tidligere datterselskab.
- 85 I lyset af samarbejdsmeddelelsens mål om at fremme afsløringen af adfærd, der er i strid med EU-konkurrenceretten, og for at sikre en effektiv anvendelse af EU-konkurrenceretten, er der intet, der kan begrunde, at en bødenedsættelse, som indrømmes en virksomhed for dens samarbejde med Kommissionen, udvides til at omfatte en virksomhed, der, samtidig med at den tidligere kontrollerede den i den pågældende overtrædelse involverede erhvervssektor, ikke selv bidrog til afsløringen af denne overtrædelse.
- 86 I nærværende sag bemærkes det, at på det tidspunkt, hvor Trioplast Wittenheim samarbejdede med Kommissionen, dvs. fra december 2002, udgjorde dette selskab ikke længere en virksomhed med FLSmidth. Det følger heraf, at FLSmidth ikke kan indrømmes en udvidelse af den nedsættelse på 30% af bødens grundbeløb, som blev indrømmet den virksomhed, som bestod af Trioplast Wittenheim og dets moderselskab Trioplast Industrier.
- 87 Under disse omstændigheder er spørgsmålet om, hvorvidt det var med rette, at Trioplast Industrier blev indrømmet nedsættelsen på 30% af bødens grundbeløb, i øvrigt ikke relevant, da denne nedsættelse under alle omstændigheder ikke kunne være blevet udvidet til at omfatte FLSmidth på grund af ligebehandling, da dette selskab ikke befandt sig i samme situation som Trioplast Industrier. Af samme grund kan størrelsen af det beløb, som FLSmidth blev holdt solidarisk ansvarlig for, i modsætning til, hvad dette selskab har anført, heller ikke betragtes som uforholdsmæssig, blot fordi beløbet ikke blev nedsat med 30%.
- 88 Hvad endelig angår FLSmidths argument om, at den nedsættelse på 30% af bødens grundbeløb, som blev indrømmet Trioplast Industrier, som følge af likvidationen af Trioplast Wittenheim direkte forhøjede det beløb, som FLSmidth i sidste instans skulle betale, forkastes dette argument af de samme årsager, som er angivet i denne doms præmis 72.

- 89 Af disse grunde, som erstatter de i den appellerede doms præmis 92-97 angivne, skal det fjerde appelanbringende også forkastes.

Det femte anbringende om urigtig anvendelse af samarbejdsmeddelelsen og tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet

Parternes argumenter

- 90 FLSmidth har med det femte anbringende dels gjort gældende, at Retten med urette afviste at indrømme selskabet en nedsættelse på 10% i henhold til samarbejdsmeddelelsen med henvisning til, at det ikke havde bestridt de i klagepunktsmeddelelsen påståede faktiske omstændigheder, dels at Retten således tilsidesatte ligebehandlingsprincippet, da Bonar Technical Fabrics NV (herefter »Bonar«) og ikke FLSmidth blev indrømmet denne nedsættelse i den anfægtede beslutning, selv om Bonar havde indtaget samme holdning som FLSmidth under den administrative procedure.
- 91 Den appellerede dom tager efter FLSmidths opfattelse ikke stilling til selskabets argumenter baseret på retspraksis og udtaler sig hverken om spørgsmålet om dets manglende bestridelse af de faktiske omstændigheder eller de særlige omstændigheder i det foreliggende tilfælde. Retten traf heller ikke afgørelse vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt den omstændighed, at Retten ikke indrømmede FLSmidth en nedsættelse af den pålagte bøde, udgjorde en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet.
- 92 FLSmidth har i denne forbindelse tilføjet, at selv om selskabet havde bestridt den omstændighed, at de i klagepunktsmeddelelsen beskrevne faktiske omstændigheder afslørede forekomsten af en bestemmende indflydelse, havde det ikke bestridt disse faktiske omstændigheders rigtighed. Hvad i øvrigt angår de to af FLSmidths medarbejdere, G. og H., som deltog i de møder, der blev arrangeret af det omhandlede kartel, bemærkes det, at selv om selskabet har hævdet, at det ikke var klar over, at Trioplast Wittenheim deltog i dette kartel, har FLSmidth understreget, at disse medarbejdere havde haft forbindelser til FLS Plast og ikke Trioplast Wittenheim. Hvis Kommissionen endelig skulle påpege, at den havde bestridt en række faktiske omstændigheder, som blev tilregnet Trioplast Wittenheim, henviser den i denne henseende til FLS Plasts svar på klagepunktsmeddelelsen og ikke selskabets eget svar.
- 93 Kommissionen har bestridt, at dette anbringende kan antages til realitetsbehandling, eftersom der hermed tilsigtes en fornyet undersøgelse med hensyn til realiteten af dens vurdering af værdien af FLSmidths erklæringer under undersøgelsen og analysen med hensyn til realiteten af dens afgørelse om at indrømme Bonar en nedsættelse på 10% af den pålagte bøde, men uden at FLSmidth klart har påberåbt sig en forkert gengivelse af de faktiske omstændigheder, som Retten skulle have foretaget.
- 94 Som Retten med føje fastslog i den appellerede doms præmis 84, har Kommissionen et vidt skøn, når den skal vurdere kvaliteten og brugbarheden af en virksomheds samarbejde, navnlig i forhold til andre virksomheders bidrag, og den kan i forbindelse med denne bedømmelse ikke tilsidesætte ligebehandlingsprincippet.
- 95 Ifølge Kommissionen forkastede Retten i hvert fald indirekte argumentationen om, at der forelå en forskelsbehandling. Kommissionen har subsidiært gjort gældende, at idet det er blevet påvist, at FLSmidth hverken havde undladt at bestride de faktiske omstændigheder eller ydet Kommissionen tilstrækkelig støtte, er dette argument – selv hvis det antages, at Bonars hjælp betragtes som sammenlignelig med FLSmidths hjælp – irrelevant. En virksomhed kan således ikke under henvisning til ligebehandlingsprincippet nyde godt af en fordel, som er blevet opnået på ulovlig vis til fordel for en tredjemand.

- 96 For så vidt angår Bonars samarbejde var dette mere omfattende, og denne virksomhed har erkendt visse centrale omstændigheder, som gjorde Kommissionens opgave med at bevise bestemte faktuelle elementer i den pågældende overtrædelse lettere.
- 97 FLSmidth har i replikken fremhævet, at dette anbringende kan antages til realitetsbehandling, da Domstolen kan tage stilling til dette punkt uden at skulle foretage yderligere vurderinger af de faktiske omstændigheder. Kommissionen har i duplikken bestridt denne argumentation.

Domstolens bemærkninger

- 98 Med det femte anbringende har FLSmidth gjort gældende, dels at selskabet ikke havde bestridt rigtigheden af de af Kommissionen konstaterede faktiske omstændigheder i klagepunktsmeddelelsen, hvilket gjorde Kommissionens opgave med at bevise den pågældende overtrædelse lettere, dels at Retten burde have nedsat størrelsen af det beløb, som selskabet blev holdt solidarisk ansvarlig for, med 10%. Den appellerede dom er i det mindste ikke tilstrækkeligt begrundet på dette punkt.
- 99 Det bemærkes herved indledningsvis, at Retten i den appellerede doms præmis 97 fastslog, at Kommissionen ved udøvelsen af det vide skøn, som den råder over, fandt, at FLSmidths undladelse af at bestride rigtigheden af de faktiske omstændigheder ikke havde bidraget til at bevise, at der foreligger en tilsidesættelse af artikel 81 EF. I øvrigt fastslog Retten i samme præmis i denne dom, at dette selskab ikke havde fremført nogen argumenter, der kan godtgøre, at dets samarbejde havde gjort Kommissionens opgave lettere.
- 100 Med henblik på at anfægte denne faktuelle bedømmelse under appelsagen burde FLSmidth ifølge fast retspraksis have gjort gældende, at Retten har gengivet de faktiske omstændigheder og beviser forkert, hvilket selskabet ikke gjorde. Selv hvis det antages, at FLSmidth med sine argumenter indirekte påberåbte sig Rettens urigtige gengivelse af de faktiske omstændigheder og beviser, hvilket imidlertid ikke synes at være tilfældet, må det konstateres, at disse argumenter ikke er egnede til at godtgøre, at Retten gengav de faktiske omstændigheder og beviser forkert, hvorfor disse argumenter derfor også er ubegrundede.
- 101 For så vidt som nærværende anbringende tilsigter, at Domstolen prøver Rettens vurdering af de faktiske omstændigheder, skal det også afvises fra realitetsbehandling.
- 102 Hvad endvidere angår FLSmidths argumentation om, at Retten har tilsidesat ligebehandlingsprincippet, skal der henvises til bemærkningerne i denne doms præmis 99-101. For at kunne foretage en sammenligning af FLSmidths adfærd på den ene side og Bonars adfærd på den anden side, er det således nødvendigt at foretage en fornyet vurdering af de relevante faktiske omstændigheder for Retten, hvilket kun påhviler Domstolen i en appelsag i tilfælde af, at Retten foretager en urigtig gengivelse af de faktiske omstændigheder eller beviserne. FLSmidth har imidlertid hverken påberåbt sig eller godtgjort en sådan urigtig gengivelse. Den nævnte argumentation må derfor ligeledes forkastes.
- 103 Hvad endelig angår FLSmidths anbringende om en mangelfuld begrundelse fremgår det klart af den appellerede doms præmis 97, at Retten under hensyntagen til det vide skøn, som Kommissionen råder over, når den skal vurdere kvaliteten og brugbarheden af en virksomheds samarbejde, navnlig i forhold til andre virksomheders bidrag, fandt de forhold, som FLSmidth havde fremført for Retten, utilstrækkelige til at bevise, at selskabets påståede manglende bestridelse af rigtigheden af de faktiske omstændigheder havde hjulpet denne institution med at fastslå, at den pågældende overtrædelse forelå (jf. bl.a. dom SGL Carbon mod Kommissionen, C-328/05 P, EU:C:2007:277, præmis 88). Selv om Rettens argumentation ganske vist er meget kortfattet, er den ikke desto mindre tilstrækkelig til, at

FLSmidth er i stand til at forstå grundene til, at Retten forkastede argumentet herom, og til, at Domstolen kan udøve sin prøvelsesret. En manglende begrundelse i den anfægtede dom kan derfor ikke fastslås. Dette argument er derfor uden grundlag.

- 104 Under disse omstændigheder skal det femte anbringende delvis afvises, delvis forkastes som ubegrundet.

Det sjette anbringende om tilsidesættelse af retten til at få sin sag pådømt inden for en rimelig tidsfrist

Parternes argumenter

- 105 FLSmidth har anført, at Retten ved ikke at træffe afgørelse inden for en rimelig tidsfrist har tilsidesat chartrets artikel 47 og EMRK's artikel 6, stk. 1, og at denne tilsidesættelse skal afhjælpes ved at lempe det ansvar, selskabet er blevet pålagt.
- 106 FLSmidth har påpeget, at varigheden af Rettens prøvelse i denne sag overskred seks år, idet annulationssøgsmålet blev indgivet den 24. februar 2006, og den appellerede dom blev afsagt den 6. marts 2012. Denne varighed svarer endvidere til lange perioder med passivitet fra Rettens side. FLSmidth blev den 5. marts 2007 underrettet om, at den skriftlige forhandling var afsluttet, men retsmødet blev først afholdt den 22. juni 2011, dvs. fire år og fire måneder senere. Efter dette retsmøde tog det derudover Retten mere end otte måneder at afsige sin dom.
- 107 Så lang en sagsbehandlingstid kan efter FLSmidths opfattelse ikke begrundes. Retten var den 13. september 2010 i stand til at afsige en dom i en næsten identisk sag (dom Trioplast Industrier mod Kommissionen (EU:T:2010:388)). Eventuelle vanskeligheder med sagsfordelingen ved Retten bør ikke komme de retsundergivne til skade. På den baggrund mener FLSmidth, at en nedsættelse på 50% af det ansvar, som selskabet er blevet pålagt, udgør en hensigtsmæssig og passende erstatning for tilsidesættelsen af chartrets artikel 47.
- 108 Kommissionen har for det første fremsat en formalitetsindsigelse mod dette anbringende. Den hensigtsmæssige afhjælpning af en uforholdsmæssig lang sagsbehandlingstid ved Retten er således et erstatningsøgsmål.
- 109 For det tredje har Kommissionen bestridt, at det alene i lyset af varigheden af sagsbehandlingstiden umiddelbart kan fastsættes, at der foreligger en tilsidesættelse af chartrets artikel 47 og EMRK's artikel 6, stk. 1.
- 110 For det tredje var den retslige procedures varighed, når henses til de foreliggende omstændigheder, ifølge Kommissionen rimelig. Næsten alle de faktiske omstændigheder, som påberåbes til støtte for den anfægtede beslutning, blev bestridt under retssagen og skulle kontrolleres. Endvidere har ikke mindre end 15 selskaber anlagt sag med påstand om annullation af denne beslutning på seks forskellige processprog. Eftersom nogle af disse sager vedrørte moderselskaber og deres datterselskaber, blev der i øvrigt truffet visse foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse for så vidt muligt at give mulighed for en samlet behandling og afgørelse af disse sager.

Domstolens bemærkninger

- 111 Således som det fremgår af artikel 58, stk. 1, i statuten for Domstolen og af sidstnævntes praksis, har Domstolen inden for rammerne af en appelsag kompetence til at undersøge, om der under sagens behandling ved Retten er begået rettergangsfejl, som krænker appellansens interesser (jf. bl.a. dom Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, C-385/07 P, EU:C:2009:456, præmis 176).

- 112 Med hensyn til den af FLSmidth påberåbte tilsidesættelse af chartrets artikel 47 bemærkes det, at artikel 47, stk. 2, bestemmer, at »[e]nhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov«. Således som Domstolen gentagne gange har fastslået, vedrører denne artikel princippet om effektiv domstolsbeskyttelse (jf. bl.a. dom *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen*, EU:C:2009:456, præmis 179 og den deri nævnte retspraksis).
- 113 Dermed finder en sådan ret, der var blevet fastslået før chartrets ikrafttræden som et almindeligt EU-retligt princip, anvendelse under et søgsmål til prøvelse af en kommissionsbeslutning (jf. bl.a. dom *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen*, EU:C:2009:456, præmis 178 og den deri nævnte retspraksis).
- 114 Det bemærkes endvidere, at en overskridelse af en rimelig sagsbehandlingstid i sin egenskab af rettergangsfejl, der udgør en tilsidesættelse af en grundlæggende rettighed, ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol skal give den berørte part adgang til effektive retsmidler, som giver vedkommende mulighed for en passende genoprettelse (jf. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 26.10.2000, *Kudla mod Polen*, Reports of Judgments and Decisions 2000 XI, præmis 156 og 157).
- 115 Det skal imidlertid bemærkes, at det fremgår af retspraksis, at Domstolen, henset til behovet for at sikre de EU-retlige konkurrenceregleres iagttagelse, ikke udelukkende på grund af en tilsidesættelse af en rimelig sagsbehandlingstid kan give en appellant medhold i, at der kan rejses tvivl om størrelsen af en bøde, når samtlige de anbringender, der er blevet gjort gældende til anfægtelse af de konstateringer, som Retten har foretaget vedrørende størrelsen af denne bøde og de former for adfærd, som pålægges en sanktion ved denne bøde, er blevet forkastet (jf. bl.a. dom *Groupe Gascogne mod Kommissionen*, C-58/12 P, EU:C:2013:770, præmis 78 og den deri nævnte retspraksis).
- 116 Domstolen har nemlig tillige fastslået, at en tilsidesættelse fra en af Unionens retsinstansers side af dens forpligtelse ifølge chartrets artikel 47, stk. 2, til at pådømme de sager, som den får forelagt, inden en rimelig frist, bør imødegås med, at der indbringes et erstatningssøgsmål for Retten, idet et sådant søgsmål udgør en effektiv afhjælpning. Det følger heraf, at en påstand om erstatning for det tab, der er forårsaget af Rettens manglende iagttagelse af en rimelig sagsbehandlingstid, ikke kan forelægges direkte for Domstolen inden for rammerne af en appel, men skal indbringes for Retten selv (jf. bl.a. dom *Groupe Gascogne mod Kommissionen*, C-58/12 P, EU:C:2013:770, præmis 83 og 84).
- 117 Det tilkommer således Retten, idet den skal træffe sin afgørelse i en anden sammensætning end den, der behandlede den sag, som gav anledning til den procedure, hvis varighed kritiseres, at vurdere såvel rigtigheden af det påberåbte tab som årsagssammenhængen mellem dette tab og den urimeligt lange varighed af den omtvistede retslige procedure ved at foretage en undersøgelse af de beviser, der i den anledning er fremlagt (jf. bl.a. dom *Groupe Gascogne mod Kommissionen*, EU:C:2013:770, præmis 88 og 90).
- 118 Det må imidlertid konstateres, at varigheden af proceduren for Retten, som nåede op på mere end seks år, ikke kan begrundes af nogen af omstændighederne i den sag, der gav anledning til den foreliggende tvist.
- 119 Det fremgår bl.a., at perioden mellem afslutningen af den skriftlige forhandling med Kommissionens indgivelse af duplik i februar 2007 og indledningen af den mundtlige forhandling i løbet af juni 2011 varede omtrent fire år og fire måneder. Denne periodes længde kan ikke forklares med sagens omstændigheder, det være sig tvistens kompleksitet, parternes adfærd eller opståede procedurespørgsmål.

- 120 Hvad angår tvistens kompleksitet fremgår det af undersøgelsen af den af FLSmidth indgivne appel, således som denne er sammenfattet i denne doms præmis 9 og 10, at de påberåbte anbringender, om end de krævede en grundig undersøgelse, ikke frembød en særlig høj sværhedsgrad. Selv om ca. femten adressater for den anfægtede beslutning anlagde sag ved Retten med påstand om annullation af denne, kunne denne omstændighed ikke forhindre Retten i at udlede essensen af sagsakterne og forberede den mundtlige forhandling inden for et kortere tidsrum end fire år og fire måneder.
- 121 For så vidt angår parternes adfærd er der endelig intet i sagens akter, der tyder på, at FLSmidth ved sin adfærd bidrog til en langsommere behandling af sagen.
- 122 Endelig fremgår det ikke af sagens akter, at denne blev indstillet eller forsinket af opståede procedurespørgsmål, som kan begrunde dens varighed.
- 123 Henset til det ovenstående skal det fastslås, at sagsbehandlingen for Retten udgjorde en tilsidesættelse af chartrets artikel 47, stk. 2, derved, at den ikke iagttog de krav, der er knyttet til overholdelsen af en rimelig frist for afsigelse af dom, hvilket udgør en tilstrækkeligt kvalificeret tilsidesættelse af en bestemmelse, der har til formål at tillægge borgerne rettigheder (dom Bergaderm og Goupil mod Kommissionen, sag C-352/98 P, EU:C:2000:361, præmis 42).
- 124 Det følger imidlertid af de betragtninger, der er anført i denne doms præmis 115-117, at det sjette appelanbringende må forkastes.
- 125 Heraf følger, at da ingen af FLSmidths anbringender til støtte for appellen kan tages til følge, må denne forkastes.

Sagens omkostninger

- 126 I henhold til procesreglementets artikel 184, stk. 2, træffer Domstolen afgørelse om sagens omkostninger, såfremt appellen forkastes.
- 127 Ifølge samme reglements artikel 138, stk. 1, der finder anvendelse i appelsager i henhold til dettes artikel 184, stk. 1, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at FLSmidth tilpligtes at betale sagens omkostninger, og da sidstnævnte har tabt sagen, bør det pålægges selskabet at bære sine egne omkostninger og betale Kommissionens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Første Afdeling):

- 1) Appellen forkastes.**
- 2) FLSmidth & Co. A/S betaler sagens omkostninger.**

Underskrifter